

**МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО**

НАСТАВНА ПРОГРАМА ПО
ИСТОРИЈА
за I година
ГИМНАЗИСКО ОБРАЗОВАНИЕ

Скопје, декември 2005

1. ИДЕНТИФИКАЦИОНИ ПОДАТОЦИ

1.1. Назив на наставниот предмет: ИСТОРИЈА

1.2. Вид на средното образование: реформирано гимназиско образование

1.3. Година на изучување на наставниот предмет: прва

1.4. Број на часови на наставниот предмет:

- **Број на часови неделно:** 2 часа
- **Број на часови годишно:** 72 часа

1.5. Статус на наставниот предмет: задолжителен

2. КАРАКТЕРИСТИКИ НА ПРОГРАМАТА

При изготвувањето на програмата по историја се имаа предвид следните насоки:

- усогласеност со програмата по историја за основното образование;
- логичка и хронолошка поврзаност на содржините, пред сè, од аспект на историскиот развој;
- логична поврзаност секаде каде тоа е можно, т.е. историските содржини да се поврзат со содржините од другите наставни предмети во кои историјата има значајна примена;
- застапеност на историски содржини кои им овозможуваат на учениците историски знаења преку кои ќе го осознаат својот идентитет и ќе придонесат за буђење на историската свест;
- соодветна хронолошка поврзаност (тематска поврзаност по години, обем и барања - со изборните предмети).

Програмата опфаќа проширени историски знаења што даваат широки можности и добра основа учениците да се оспособат да го продолжат образованието, да развиваат способности и други особини кои им се потребни за понатамошниот успех во професијата и животот.

Темите и содржините за оваа возраст се продлабочени, проширени и ситематизирани и ги одразуваат барањата на современото воспитание и образование, сообразени со денешното време и со општите цивилизациски достигнувања.

Програмата се темели на историски настани, процеси и појави од општата, светската и националната историја, кои претставуваат основни вредности за разбирање на културниот и цивилизацискиот развој на човештвото.

Програмата им овозможува на учениците да ги осознаат основните карактеристики на секој историски период, социјалните, културните, религиозните и етничките специфичности, врз основа на научно фундирани содржини, применети на адекватна научно заснована периодизација и терминологија.

Програмата е единствена за сите ученици и на сите наставни јазици и таа покрај образовната има и воспитна функција во изградувањето на хуманистичките, моралните и естетските вредности на личноста и подготвување на младите за подоцнежниот живот и работа во духот на мирот, соработката, меѓународното почитување и разбирање.

Програмата е **флексибилна и развојна** и го обврзува наставникот како практичар да го напушти традиционалниот приод на работа и наместо таквиот дидактички пристап да користи поефикасни наставни форми, методи и постапки и преку активна работа да овозможи осовременување на наставниот процес.

Наставникот преку очекуваните излезни цели и целосната сопствена креативност подготвува свое автентично годишно и тематско планирање за реализација на оваа наставна програма.

На крајот од оваа наставна програма за секоја тема одделно дадени се конкретни излезни цели со што учениците треба да постигнат одреден квантум на знаења - историјата од стариот и раниот среден век.

Наставната програма целосно е во функција на подготовка на учениците за полагање на државната и на училишната матура.

3. ЦЕЛИ НА НАСТАВНИОТ ПРЕДМЕТ

Цели на наставата по историја во гимназиското образование е учениците да усвојат суштински, систематизирани, трајни и научно потврдени знаења за минатото и сегашноста, да придонесе за негување на критичкото мислење и будење на историска свест, изградување на вредносен систем на однесување спрема својот народ и држава, спрема другите народи и држави и она што претставува цивилизациско достигнување во светот, како и да го продлабочи интересот за понатамошно изучување на историските настани и процеси.

3.1. Општи цели на предметот

-

Ученикој:

- да усвои знаења за значајните појави, настани и процеси од општата и националната историја;
- да развива способности за критичко мислење за светските и европските настани и да ги поврзува со македонската историја;
- да развива чувство, почит и лојалност за припадност кон Република Македонија;
- да развива свест за македонскиот национален идентитет;
- да прави синтеза на културниот и духовниот развој во сите периоди од општествениот развој;
- да се запознае во континуитет со економскиот, политичкиот, духовниот и културниот развој во светот, Европа и Македонија;
- да всадува љубов и почит кон културата и културното наследство;
- да придонесе за меѓуетничкото разбирање во Република Македонија, почит меѓу македонскиот народ, националностите и другите народи во светот.

3.2. Оперативни цели на предметот

Ученикој:

- да го спознава развојот, општествените појави и процеси во меѓународните односи, да го почитува националниот интегритет и суверенитет на секоја држава;
- да гради сопствен став и убедување;

- да развива историска свест и да се воспитува за мир и демократија;
- да развива способност за разбирање и почитување на различните култури во светот и во државата;
- да ги открива причинско-последичните односи и да ги разликува поводот и последиците;
- да развива критичко мислење;
- да развива способност за логичко разбирање, поврзување, анализа и синтеза на истородните и различните историски движења;
- да се оспособува за употреба на историски текст, користење на карта;
- да се оспособува за комуникација и мисловно изразување.

4. ПОТРЕБНИ ПРЕТХОДНИ ЗНАЕЊА

За успешно следење и совладување на содржините по историја, односно постигнување на поставените цели, потребни се предзнаења од наставниот предмет историја од основното образование.

5. ОБРАЗОВЕН ПРОЦЕС

5.1. Структурирање на содржините за учење

Тема I: ВОВЕД ВО ИСТОРИЈАТА				
Содржина	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
1. Историјата - учителка на животот		<p><i>Ученикојѝ:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - да разбира што проучува историјата и какво е нејзиното значење; - да објаснува што се историски извори и колку вида на историски извори разликуваме; - да го појаснува пресметувањето на времето кај различните народи; - да објаснува за историскиот развој на човечкото општество и поделбата на историски периоди. 	<ul style="list-style-type: none"> - Правилно употребува и користи историска терминологија; - знае да се снајде во просторот и времето; - докажува дека историјата го објаснува минатото на луѓето од најрано време до денес; - анализира и умее да ги користи историските извори, материјални, пишани, усни; - знае како старите народи го пресметувале времето; - умее да даде опис на историските периоди. 	<p><i>Средствиња:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - историски атлас; - историска читанка; - лента на времето; - слики, цртежи. <p><i>Активности:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - вежба на лентата на времето; - чита и анализира илустративен материјал; - прави табела на различното сметање на времето кај старите народи; - шематски се прикажува развојот на историјата на човечкото општество и поделбата на

				<p>историските периоди; - применува игров- ни активности и асоцијации.</p> <p><i>Корелација:</i> географија, мајчин јазик.</p>
--	--	--	--	--

Тема II: ПРАИСТОРИЈА				
Содржина	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
1. Праисторија		<ul style="list-style-type: none"> - да објаснува за постанокот на човекот; - да ги осознава и да ги споредува главните придобивки на човекот во каменото време; - да опишува за човечките заедници во камено време и да ја објаснува поделбата на трудот; - да открива за причинско-последичните врски за појава на првите верувања и културата на човекот. 	<ul style="list-style-type: none"> - Знае да ги забележи различните толкувања за постанокот на човекот според религијата и науката; - умее да ги претстави и појасни главните откритија на човекот - говорот, огнот, првите живеалишта, правењето на орудија и оружје; - го разликува животот на луѓето во ордата, родот, племето, братството, организационата улога на мажот и жената; - ја разбира материјалната и духовната култура на човекот, ги издвојува причините за првите верувања. 	<p>Средства:</p> <ul style="list-style-type: none"> - историски атлас; - историска читанка; - слики, цртежи; - лента на времето; - карта: Балкански Полуостров, Македонија - елемент филм - камено време - ЦД - Македонски древности - графофолии. <p>Активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> - прави макета на првобитно живеалиште; - изработува нема карта на која ги внесува наоѓалиштата од праисторијата.

<p>2. Македонија во праисторијата</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Да објаснува за природните услови и да ги определува природно-географските одлики; - да опишува за најраните траги на живот во каменото метално време и да ги посочува материјалните остатоци (археолошки локалитети); - да објаснува за остатоците од карпестата уметност во Македонија. 	<ul style="list-style-type: none"> - Знае за географскиот простор на Македонија во праисторијата и кои биле геоморфолошките услови за живот; - докажува со што се занимавале човечките заедници во Македонија во камено и метално време. 	<ul style="list-style-type: none"> - Организира тркалезна маса на тема: “Разликите меѓу денешниот човек и човекот во праисторијата”; - посетува археолошки локалитет, музеј и сл. <i>Корелација:</i> - географија; - мајчин јазик; - ликовна уметност.
--	--	---	--	--

Тема III: СТАР ВЕК - СТАР ИСТОК				
Содржина	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
<p>1. Народите и државите во Месопотамија</p> <p>2. Египетска држава</p>		<p>- Да ги анализира најстарите цивилизации во светот во Месопотамија;</p> <p>- да објасни за придобивките на месопотамиската цивилизација и култура на најстарите жители Сумерците и Акадците и другите народи во Месопотамија.</p> <p>- да објаснува за почетоците на раните цивилизации, природните услови и да ги споредува основните карактеристики на општественото и државното уредување во првите држави;</p> <p>- да опишува за природните услови и процесот на создавање на египетската држава;</p> <p>- да знае за државното и општественото уредување на египетската држава;</p> <p>- да резимира за развојот и соработката на старата египетска држава и да го објаснува нејзиното пропаѓање.</p>	<p>- Знае каде се создадени првите цивилизации и зошто во подрачјата на плодните долини:</p> <p>- да разложува кои се основните карактеристики на општественото и државното уредување на државите од стариот Исток;</p> <p>- знае какви се природните услови и што значи Нил за Египет;</p> <p>- ги открива причинско-последичните врски за создавањето на државата;</p> <p>- ја претставува пирамидата на општественото и државното уредување.</p>	<p>Средства:</p> <p>- историски атлас;</p> <p>- историска читанка;</p> <p>- слики, цртежи;</p> <p>- елемент филм - Египет;</p> <p>- карта на свет;</p> <p>- ЦД - историја на свет;</p> <p>- графофолии;</p> <p>- дијафилм - општеството во државите на стар Исток.</p>

<p>3. Феникија, Палестина и Персија</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Да опишува за природните услови на Феникија, развојот на занаетчиството и трговијата; - објаснува за значењето на феникиските колони: градови-државички; - да истакнува за значењето на азбуката; - да опишува за природните услови на Палестина, хебрејските племиња - обединување; - да знае за преселбите, појава на јудизмот, издигнување и пропаѓање на државата; - да ја претставува културата, религијата, литературата. 	<ul style="list-style-type: none"> - Знае за природните услови и развојот на занаетчиството и трговијата на Феникија; - знае за писмото како најголема придобивка на Феникијците; - знае каде се простира Палестина и со што занимавало населението; - опишува за процесот на навлегување на еврејските племиња, промените кои настануваат во родовско-племенскиот начин на живот; - опишува за процесот на создавање и распаѓање на еврејската држава, царството на Израелците и Јудејците; - знае за културата и нејзините дострели. 	<p><i>Активност:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - прави хронолошка таблица и го определува просторот на првите цивилизации; - прави пирамида на организација на египетското општество; - анализира и прави шема на различноста на писменоста на стариот Исток; - користи текст - метода преку разработка на четивата: “Тајната на египетското писмо” и “Како била градена Кеопсовата пирамида”.
--	--	--	--	---

<p>4. Животот и културните достигнувања на Стариот Исток</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Да опишува за верувањата (религијата) кај старите источни народи; - да објаснува за видовите писмо кај старите источни народи и нивните основни карактеристики; - да објаснува кои се најзначајните градби, достигнувања во ликовната уметност, книжевноста, науката. 	<ul style="list-style-type: none"> - Знае какво е значењето на писмото, кои видови писма постоеле; - знае поодделно кои науки се развиле; - знае за достигнувањата во литературата; - знае за достигнувањата во архитектурата, сликарството, вајарството. 	<p><i>Корелација:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - географија; - мајчин јазик; - ликовна уметност.
---	--	---	---	---

Тема IV: БАЛКАНОТ ВО СТАРИОТ ВЕК				
Содржина	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематски целини и предмети
<p>1. Критско - микенскиот свет</p> <p>2. Спарта и Атина - градови држави</p>		<p>- Да знае за најстарата култура на територијата на Грција, нејзините достигнувања и процут;</p> <p>- да објасни за културата настаната во времето на Ахајците во градот Микена - микенска култура;</p> <p>- да проучи за „Илијада” и „Одисеја” на Хомер како основен извор за проучување на грчкото општество од 1200 година до 800 год. пр.н.е.;</p> <p>- да објаснува за Хомеровото време и периодот на распаѓањето на родовско - племенското уредување и развојот на општественото уредување и развојот на стопанството.</p> <p>- Да опишува за природните услови на Спарта, населението, државното уредување и Спартанското востание;</p> <p>- да опишува за природните услови на Атина, населението, реформите на Солон, златното време на Перикле;</p> <p>- да објаснува за судирите меѓу полисите, создавањето на сојузи коишто се чекор кон создавање на држава.</p>	<p>- Знае каде се простира Спарта и Атина, кое население живее;</p> <p>- анализира и прави разлика на општествените уредувања и државните управувања во Спарта и Атина;</p> <p>- од извадоци на пишани извори ги опишува реформите на Солон;</p> <p>- знае за причините на воените судири меѓу полисите.</p>	<p><i>Активности:</i></p> <p>- ги обележува териториите населени со колонизација;</p> <p>- прави шематски приказ на општествените и државните уредувања на Спарта и Атина;</p> <p>- изработува речник со непознати полиси;</p> <p>- применува игровни елементи и асоцијации.</p>

<p>3. Животот и културата на Хелада</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да опишува за верувањата и митологијата кај Хелените; - да ги објаснува олимписките игри; - да опишува за достигнувањата во книжевноста, архитектурата, скулптурата, сликарството. 	<ul style="list-style-type: none"> -Знае што е анимизам, тотемизам, политеизам; - ја определува целта на олимписките игри и знае од кога почнале да се одржуваат; - препознава кои се достигнувањата во книжевноста, знае што е комедија, што е трагедија, кои се филозофи материјалисти, кои се идеалисти, видовите на стиловите во архитектурата, кои се најубавите градби; - опишува за судирите на Римјаните со кралицата Теута, поразот на Илирите и плаќањето на данокот; - ја опишува државата на Тракијците и причините за војните кои ги воделе во ова време. 	<ul style="list-style-type: none"> - Прави преглед (табелар) на грчките богови; - користи историски текст: - „Илијада” и „Одисеја” - “Олимписки игри” - “Театарот во Атина”.
<p>4. Илири - територија и население</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да се запознае со географското пространство и потеклото на Илирите; - да знае за илирските племиња и нивниот племенски живот. 		
<p>5. Илирски држави</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да знае за основањето на обединетите илирски држави. 		
<p>6. Државата на Молосите и Дарданското кралство</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да се запознае со основањето на државата на Молосите и Дарданското кралство. 		
<p>7. Илирско-римските војни</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да знае за причините на Илирско-римските војни, за Првата, Втората и Третата. 		
<p>8. Културата кај Илирите</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да знае за јазикот на Илирите, за создавањето и развојот на илирските градови, за религијата и др. 		
<p>9. Тракијци</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да го опишува процесот на создавање на тракијското кралство и потпаѓањето на Тракија под римска власт. 		<p><i>Корелација:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - географија; - мајчин јазик; - ликовна уметност.

Тема V: МАКЕДОНИЈА ВО СТАРИОТ ВЕК				
Содржина	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
<p>1. Македонија - територија и население</p> <p>2. Македонската држава до Филип II</p> <p>3. Македонската држава во времето на Филип II</p>		<p>- Да ја определува територијата; - да го објаснува поимот Македонија; - да го опишува најстарото население (Бриги и Пајонци); - да ги опишува начинот на живот и занимањето; - да објаснува за општественото уредување; - да го дефинира процесот на формирање на државата - Пердика.</p> <p>- да ги проследува најзначајните владетели и го објаснува на процесот на јакнење на државата; - да ја сознава суштината на династичките борби.</p> <p>- Да го претставува големиот подем на македонската држава во времето на Филип II; - да објаснува за реформите - воена и финансиска; - да опишува како Филип II успеал да ја наметне својата власт над хеленските полиси.</p>	<p>- Знае каде се простира античка Македонија; - на карта ја препознава географската положба, релјефот и конфигурацијата и знае за територијалната поделба на античка Македонија; - анализира и објаснува какви се животните услови и со што се занимавале античките Македонци; - опишува какво е општественото уредување кај античките Македонци и го споредува со Хомеровото време; - знае за процесот на обединување на античките племиња, создавањето на државата на античките Македонци за време на кралот Пердика (729-678 г. пр.н.е.).</p> <p>- Сфаќа и разбира кои се причините за династичките борби; - објаснува во што се состои способноста на Филип II за</p>	<p><i>Средства:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - историски атлас; - историска читанка; - слики: Пела, Александар, Филип II; - мозаик: Битката кај Ис - македонско сонце; - ЦД - Македонско сонце; - карта: Балкански Полуостров, македонската држава во IV век пр.н.е.; - филм <ul style="list-style-type: none"> - А. Македонски; - аудио и видео-касети. <p><i>Активности:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - на нема карта ги одбележува териториите на стара Македонија (Горна и Долна Македонија); - прави хронолошка таблица на познати

<p>4. Македонската држава во времето на Александар III Македонски</p> <p>5. Животот и културата на Античките Македонци</p> <p>6. Распаѓање на државата на Александар Македонски</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да истакнува кои се основните карактеристики и особености на Александар III Македонски; - да опишува за ширењето на македонската држава кон Исток; - да формира критички поглед на државното уредување; - да опишува за улогата и значењето на македонската држава. - Да наведува кои верувања постоеле кај Античките Македонци; - да објаснува за посебноста на македонскиот народ, со посебен јазик, свои обичаи, начин на живеење; - да воочува за постоењето на олимписки игри; - да посочува материјални остатоци од културата на Античките Македонци. - Да ги анализира причините на распаѓањето на државата на Александар III; - да ги опишува борбите за наследство на престолот на Александар III; - да го објаснува создавањето на хеленистичките држави. 	<p>јакнење на државата;</p> <ul style="list-style-type: none"> - ги препознава хеленистичките центри и за секој од нив ги опишува карактеристиките; - истакнува и дава опис за пресудната улога на хеленизмот во проткајувањето на европската и источната култура; - потенцира какво е значењето на воената реформа - македонската фаланга како основна воена единица; - знае за значењето на воведувањето на златната македонска монета - СТАТЕР и причините за развој на трговијата и сточарството; - знае за превласта на Македонија над хеленските полиси и признавањето на власта; - знае дека Александар III се одликувал со големи способности, тој имал солидно образование, бил храбар, достоинствен, решителен; - забележува кои се причините што придонеле за успех на неговите воени походи, кои земји ги освоил; - како и на кој начин Александар III го постигнал во внатреш- 	<p>македонски кралеви;</p> <ul style="list-style-type: none"> - изработува проект - Македонија во времето на Филип II и во времето на Александар III; - прави хронолошка таблица на воените походи на Александар III; - ги одбележува местата кои претставуваат археолошки наоѓалишта и посочува археолошки локалитети или музеј; - чита и анализира историски текстови: - “Битката кај ИС” - “Битката кај Гавгамела”; - преку грозд техника ги претставува основните карактеристики на ликот на Александар III; - ја споредува културата на Македонците, Хелените со културата
--	---	--	---

<p>7. Хеленистичка култура</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Да го толкува поимот хеленизам; - да опишува како се ширела хеленистичката култура и кои се центрите на таа култура; - да го препознава значењето на хеленистичката наука, техника, уметност; - знае за најважните претставници на хеленистичката наука, култура и уметност. 	<p>ното единство во својата огромна и многу населена држава;</p> <ul style="list-style-type: none"> - со што се карактеризира државното уредување и управување и каква била надворешната политика на Александар III; - анализира кои се познатите антички симболи, македонската ѕвезда, лавот; - знае дека античките Македонци имале свои богови, свој календар, принесувале жртви, граделе храмови; - ги споредува Хеленските олимписки игри со олимписки игри во ДИОН; - посочува дека од јазикот се сочувани 104 гласа; - именува и дава опис на археолошките остатоци што се зачувани; - го анализира хеленистичкиот период и знае на кои простори се шири; - ги препознава хеленистичките центри и за секој од нив ги опишува карактеристиките; - истакнува и дава опис за пресудната улога на хеленизмот во проткајувањето на европската и источната култура. 	<p>на источните народи. <i>Корелација</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - географија; - мајчин јазик; - ликовна уметност.
---------------------------------------	--	---	--	---

Тема VI: СТАР РИМ				
Содржина	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
<p>1. Создавање и ширење на Римската држава</p> <p>2. Внатрешни судири во Римската држава</p>		<p>- Да прави опис на природните услови и населението на Апенинскиот Полуостров;</p> <p>- да прави опис на легендата и вистината за настанување на градот Рим;</p> <p>- да објаснува за државното и општественото уредување во Римската држава;</p> <p>- го опишува развитокот на Римската држава (кралство, република, царство);</p> <p>- да истакнува за освојувањата во Африка, Европа, Азија.</p> <p>- Да објаснува за општествено-економските промени во римската држава по освојувањата, положбата на робовите - Спартаково востание;</p> <p>- да опишува за граѓанските судири, создавањето на првиот и вториот триумфират, времето на Октавијан Август;</p> <p>- да ја истакнува појавата на колонатот;</p> <p>- да објаснува за причините за поделба и пропаѓање на Римската империја.</p>	<p>- Умеа да ги опише природните услови и знае кои племиња живееле и ги истакнува разликите во јазикот и културата;</p> <p>- прави разлика помеѓу легендата и вистината за настанокот на градот Рим;</p> <p>- преку графикон го претставува државното и општественото уредување;</p> <p>- открива кои се причините и правците на ширење на римската република;</p> <p>- умее да ги истакне причинско-последичните односи, спротивностите во Римската држава - појава на латифунди, реформи;</p> <p>- ја претставува положбата на римските робови;</p> <p>- умее да опише во што верувале старите Римјани, кои се нивните богови;</p> <p>- знае кое се римски комедиографи, поети;</p>	<p><i>Средства:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - историски атлас; - историска читанка; - слики, портрети; - дијафилм: Стар Рим; - долготражен филм: Антички Рим; - ЦД - историја на светот; - графофолии; - карта: Апенински Полуостров; Римски освојувања; - извадоци од Светото писмо. <p><i>Активности:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - прави графикон на општественото и државното уредување; - на лента на времето прави хронологија од основањето на Рим до пропаѓањето на Римската империја; - употребува игровни елементи - асоцијации;

<p>3. Животот и културата на Римјаните</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Знае каква била религијата кај Римјаните и да ја истакнува улогата на боговите; - да ги претставува достигнувањата во книжевноста, го потенцира развојот на науката; - да прави преглед на постигнувањата во архитектурата, вајарството, сликарството. 	<ul style="list-style-type: none"> - посочува кои се познати историчари, географи, филозофи; - набројува кои се најпознатите градби кои се зачувани од областа на архитектурата, вајарството, сликарството; - знае за социо-верската суштина на историјата на христијанството; - потенцира што проповеда христијанското учење, која е улогата на Светото писмо и апостолите; - го претставува односот на христијанството со државата и неговото прогласување за државна религија. 	<ul style="list-style-type: none"> - прави шема на развојот на Римската Империја; - прави споредба на архитектурата во Хелада и Рим; - прави табела за постигнувањата на хеленската, хеленистичката и римската цивилизација (споредби); - користи текст метода: “Легендата за основањето на градот Рим”, “Господарот и Колонатот”, “Признавањето на христијанството”. <p><i>Корелација:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - географија, мајчин јазик, уметност.
<p>4. Појава и ширење на христијанството</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Да открива кои биле причините за појава и ширење на христијанството; - да го истакнува значењето на христијанското учење, Светото писмо и апостолите; - да го претставува односот на христијанството со државата и неговото прогласување за државна религија. 		

Тема VII: БАЛКАНОТ И МАКЕДОНИЈА ПОД РИМСКА ВЛАСТ				
Содржина	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
<p>1. Потпаѓање на Македонија под римска власт</p> <p>2. Илирите под римска власт</p> <p>3. Животот и културата во Македонија за време на римското владеење</p>		<p>- Да ги открива причините и да ги опишува македонско-римските судири;</p> <p>- да објаснува како Римјаните ја наметнале власта во освоените провинции, промените во начинот на животот.</p> <p>- Да се запознае со римската власт и административната поделба на Илирија;</p> <p>- да знае за илирските востанија против римската власт.</p> <p>- Да ја идентификува посебноста на македонскиот јазик, обичаи, начин на живеење, облекување, верувања и религија;</p> <p>- да ги знае последиците од римската колонизација и го објаснува поимот романизација</p> <p>- да ги лоцира остатоците од материјалната култура на овој период во Македонија.</p>	<p>- Објаснува кои римски провинции постоеле на Балканот, го опишува судирот со Македонија;</p> <p>- ја посочува организацијата на римската управа во освоените провинции, кои промени ги наметна во начинот на живеење;</p> <p>- опишува за остатоците на материјалната култура на Балканот и Македонија.</p>	<p><i>Средства:</i></p> <p>- историски атлас;</p> <p>- историска читанка;</p> <p>- слики, цртежи, илустрации.</p> <p>ЦД - „Македонски древности”.</p> <p>Активности:</p> <p>- со маркер во боја се обележува територијата на балканските народи;</p> <p>- обележување на патот ВИА ИГНАЦИЈА;</p> <p>- посета на археолошки локалитети: Стоби и Хераклеја;</p>

<p>4. Ширење на христијанството во Македонија</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Да опишува за патувањето на апостол Павле во Македонија; - да го објаснува формирањето на општини; - да опишува за посланијата на Апостол Павле во Македонија. 	<ul style="list-style-type: none"> - Знае дека Апостол Павле своето прво патување го започнал во 51 година; - опишува за благовесничкото патување и организацијата на нови христијански општини. 	<ul style="list-style-type: none"> - читање и анализа на антички текст "Античкиот град Стоби". <i>Корелација:</i> - географија, - мајчин јазик; - ликовна уметност.
--	--	--	--	--

Тема VIII: РАН СРЕДЕН ВЕК				
Содржина	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
<p>1. Крај на античкиот свет - Големата преселба на народите</p> <p>2. Државата на Франките</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Да ги појаснува причините за големите преселби на народите; - да лоцира кои биле правците на преселувањето на Хуните, Словените, Германите, Аварите; - да ги посочува новите држави што се формирале со преселбите. <ul style="list-style-type: none"> - Да осознава за процесот на населување на Франките во Галија и создавањето на Франската држава; - да појаснува за општественото и државното уредување; - да ја истакнува улогата на христијанството, ширењето на државата во времето на Карло Велики; - да објаснува за причините за распаѓањето на државата. 	<ul style="list-style-type: none"> - Анализира зошто народите од Азија се преселуваат во Европа; - појаснува за соочувањата и преплетувањата на различните слоеви, култури, религии; - наведува кои нови држави се формираат со преселбите. <ul style="list-style-type: none"> - Анализира и појаснува за општествениот развој на Франките по населувањето во Галија; - ги појаснува промените кои настануваат во зачетоците на новото општество; - да го опишува основното значење на христијанското учење; - да набројува кои се новите европски држави со распаѓањето на Франската држава. 	<p>Средства:</p> <ul style="list-style-type: none"> - историски атлас; - историска читанка; - слики, цртежи; - елемент филм: “Развој на средновековен град”; - портрет на Крло Велики; Мека: - карта: Франска држава, Европа, Византија во VI век; Арабски Полуостров. <p>Активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> - прави апликации и на карта ги претставува правците на движењето на народите;

<p>3. Појава и ширење на исламот</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да лоцира на која територија и кое неселение живее во Арапската држава; - да појаснува за појавата и улогата на исламот; - да истакнува за обединувањето и проширувањето на арапскиот народ, времето на калифатот и неговото распаѓање; - да ја претставува арапската духовна култура, достигнувањата во културата. 	<ul style="list-style-type: none"> - Знае каде се простира арапската држава, кое население живее и што е главен извор на живот; - образложува како Мухамед го проповедал исламот, во што се состои тоа учење, каде го има изложени ова учење; - појаснува кои се наследниците на Мухамед и ширењето на калифатот; - објаснува за арапската духовна култура и дострелите што ги има постигнато во културата. 	<ul style="list-style-type: none"> - прави шема на слоевите на феудалното општество; - применува историски текст и прави анализа на „Илјада и една ноќ”. <p><i>Корелација:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - географија; - мајчин јазик; - ликовна уметност.
<p>4. Источно Римско Царство - Византија</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да ја определува територијата и населението; - да објаснува за односот на Византија со варварските племиња; - да појаснува за периодот на Јустинијан и неговото владеење; - да објаснува за судирите на Византија со Словените и Арабјаните и опаѓањето на византиската империја; - да го појаснува процесот на разделувањето на Христијанската црква; - да образложува за улогата и значењето на византиската култура. 	<ul style="list-style-type: none"> - Знае дека Византија прераснала во светска велесила која се протега на три континенти; - објаснува за општественото и државното уредување; - опишува што е значајно за времето на Јустинијан; - наведува кои се главните карактеристики на византиската култура. 	

<p>5. Киевска Русија</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да го објаснува процесот на формирање и подем на Киевска Русија; - да го опишува државното уредување; - го опишува покрстувањето на Русите (примањето на христијанството); - да ги објаснува културата и начинот на живот. 		
<p>6. Животот и културата во раниот среден век</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да осознае за специфичностите на секојдневниот живот на луѓето, обичаите, облекувањето и сл.; - да ги воочи специфичностите на византиската, арапската и културата на латинска Европа; - да осознае за развојот на науката, уметноста, градежништвото и другите културни достигнувања во овој период. 		

Тема IX: БАЛКАНОТ ВО РАНИОТ СРЕДЕН ВЕК				
Содржина	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
<p>1. Навлегување на варварските племиња од V до VII век</p> <p>2. Создавање на Дукља, Рашка и Бугарија</p>		<p>- Да ги појасни причините за големите преселби на народите;</p> <p>- да ги определува правците на раселувањето на Словените, Хуните, Германите и Аварите;</p> <p>- да ги посочува новите варварски кралства што се формирале со преселбите.</p> <p>- Да објасни за процесот на населување на српските племиња и создавањето на првите српски држава Дукља и Рашка;</p> <p>- да го разбере потеклото на Бугарите и создавањето и развојот на бугарската држава - Бугарско царство и примањето на христијанството.</p>	<p>- Знае на која територија се доселиле словенските племиња во Бугарија и за познатиот “Сојуз на седумте племиња”;</p> <p>- анализира за создавањето на бугарската држава, наведува за примањето на христијанството и претворањето на Бугарија во царство;</p> <p>- појаснува за формирањето на првите српски држави - Рашка и Дукља.</p>	<p><i>Средства:</i></p> <p>- историски атлас;</p> <p>- историска читанка;</p> <p>- дијафилм - населување на Словените на Балканот;</p> <p>- елемент филм - преселба на Словените на југ;</p> <p>- слики, цртежи;</p> <p>- карта: Балкански Полуостров;</p> <p>- големите преселби на народите.</p> <p><i>Активности:</i></p> <p>- прави апликации и изработува шеми на кои е претставено каде живееле Словените.</p>

<p>3. Албанија во раниот среден век</p>		<p>- Да се запознае со местоположбата, населението, да знае за Арберија како византиска провинција.</p>		<p>- изработува макета: - словенски населби, сплав чун; - користи текст метода: начинот на војување на старите Словени.</p>
<p>4. Животот и културата на Албанците во раниот среден век</p>		<p>- Да знае за ширењето на христијанството; развојот на команската култура и начинот на живеење.</p>		<p>Корелација: - географија, - мајчин јазик; - уметност.</p>

Тема X: МАКЕДОНИЈА ВО РАНИОТ СРЕДЕН ВЕК				
Содржина	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
<p>1. Словените во Македонија</p> <p>2. Словенската писменост во Македонија</p> <p>3. Дејноста на св. Климент и св. Наум</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Да го создава процесот на населување на словенските племиња во Македонија; - да знае кои словенски племиња се населиле; - да прави опис на словенските напади на Солун; - да го истакнува процесот на симбиоза на старото население со Словените и создавање на склавинии; - да потенцира кои се причините за потпаѓањето на Македонија под византиска и бугарска власт. - Да го запознава процесот на христијанизација на Словените; - да ја истакнува улогата, работата, значењето, а пред сè, благодарното и хуманото дело на св. Кирил и св. Методиј за создавањето на словенската писменост и култура. - Да го определува местото и значењето на учениците на св. Кирил и св. Методиј; - да ја истакнува културно-просветната дејност на св. Климент и св. Наум; - да го определува значењето на св. Климент и св. Наум коишто ги поставиле темелите на словенската книжевност. 	<ul style="list-style-type: none"> - Утврдува во кое време и под кои услови се врши населувањето на словенските племиња во Македонија; - именува кои се словенските племиња и ја утврдува територијата на која се населиле; - опишува кои се причинско-последичните односи за нападите на Солун; - опишува за родовско-племенскиот живот, симбиозата, за формирањето на македонските склавинии; - какви обврски биле принудени да примаат македонските Словени кои потпаднале под византиска и бугарска власт. - Умее да го истакне духовното, политичкото и економското почитување на Словените спрема христијанската религија; - знае зошто римскиот папа и Цариградскиот патријарх се 	<p><i>Средства:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - историски атлас; - историска читанка; - слики: Нападите на Солун, Охрид; заштитен клуч од X век; - Црквата Св. Климент; - стари македонски градови; - карта: Македонија, Самуилово царство, Охридска архиепископија; - ЦД - Македонски древности. <p><i>Активности:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - користи историска читанка и житието на св. Климент; - одбрани текстови од Љубен Лапе;

<p>4. Создавање на Македонската држава - Самуилово царство</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да објаснува за востанијата на четворицата комитопули против бугарската и византиската власт (тетрархија); - да објаснува за процесот на создавање на Македонската држава, востанието против византиската власт и воведување на монархија. 	<p>согласиле христијанската религија да се проповеда на словенски јазик;</p> <ul style="list-style-type: none"> - објаснува со каква цел била создадена словенската азбука; - каде и зошто дејствувале словенските просветители св. Кирил и св.Методиј; 	<ul style="list-style-type: none"> - изработува макета за нападот на Солун; - користи гипсени скулптури на св. Кирил и св. Методиј; св.Климент и св.Наум; - графички приказ
<p>5. Издигнување и ширење на Самуиловата држава</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да објаснува за војните со Византија и освојувањето на нови територии; - да го наведува прогласувањето на царството и претворањето на царството во балканска сила. 	<ul style="list-style-type: none"> - Знае што се со учениците на св. Кирил и св. Методиј, за отворањето на нови културни центри како жаришта на словенската писменост; - знае за литературната дејност на св. Климент и св. Наум, создавање на новата азбука - кирилица; 	<ul style="list-style-type: none"> - првобитна форма на глаголицата; - организира техники на работа кои придонесуваат за повеќе активности;
<p>6. Слабење и пропаѓање на Самуиловата држава</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да опишува за судирот на македонската војска со Византија - Битката кај Беласица; - да ја објаснува борбата за превласт во Македонија по смртта на Самуил; - да објаснува за потпаѓањето на Македонија под византиска власт. 	<ul style="list-style-type: none"> - ја истакнува благородната улога на св. Климент и св. Наум и помошта што му ја нуделе на народот, за Охридската книжевна школа како центар на словенската писменост и култура; 	<ul style="list-style-type: none"> - применува игровни активности, асоцијации, крстозбор.
<p>7. Охридска архиепископија</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Борбата на црквата со српските училишта; - да објаснува за создавањето на првата словенска архиепископија; - да ја разбира организацијата на Охридската архиепископија; - да ја сфаќа улогата и значењето на Охридската архиепископија. 	<ul style="list-style-type: none"> - умее да ги означи и претстави поволните услови за ослободително востание против бугарската власт; - го објаснува процесот на соз- 	<p>Корелација:</p> <ul style="list-style-type: none"> - географија, - мајчин јазик, - ликовна уметност.

<p>8. Востанијата во Македонија во XI век</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Да објаснува за причините за востанието на Петар Делјан; - да ја определува територијата, текот на востанието и да го истакнува учеството на другите балкански народи во востанието; - да опишува кои се причините за востанието на Ѓорѓи Војтех, текот и последиците. 	<p>давање на Македонската држава.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ги одбележува на карта териториите на кои се простирала македонската средновековна држава. 	
<p>9. Животот и културата во Македонија во раниот среден век</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Да опишува за основните карактеристики на културата, литературата, уметноста, градежништвото и материјалните остатоци поврзани со христијанството; - да го осознае начинот на живеење и обичаите на луѓето во Македонија. 	<ul style="list-style-type: none"> - Прави опис на битката на Беласица и ги знае последиците; - ја претставува судбината на Македонската држава по претворањето во византиска провинција. <p>- Појаснува дека основоположниците на Христијанската црква се Климент и Наум, а создавањето на Охридската архиепископија е во непосредна врска со македонската средновековна држава;</p> <ul style="list-style-type: none"> - образложува за структурата и хиерархијата во организацијата на Охридската архиепископија и преку графикон ја претставува организацијата; - на карта ги одбележува териториите што биле под јурис- 	

			<p>дикција на архиепископијата.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Анализира зошто македонскиот народ се крева на востание; - дава опис на текот на востанието, го истакнува антифеудалниот и ослободителен карактер, го потенцира учеството на другите балкански народи; - ја истакнува соработката и заемната помош со другите балкански народи за време на востанието на Ѓорѓи Војтех и дава суд за двете вооружени востанија. 	
--	--	--	--	--

ОД ПРИЛОЖЕНИТЕ 50 НАСТАВНИ СОДРЖИНИ, ПРОФЕСОРИТЕ ВО СВОЕТО ГОДИШНО И ТЕМАТСКО ПЛАНИРАЊЕ ЗАДОЛЖИТЕЛНО ТРЕБА ДА РЕАЛИЗИРААТ 38 СОДРЖИНИ.

5.2. Наставни методи и активности на учење

Наставникот може да ги применува сите верифицирани методи и техники на учење во согласност со дефинираните цели. Му се препорачува засилување на проблемско-творечкиот методски систем, аналитичко-интерпретативниот и, по можност, корелативно-интегративниот. Наставникот треба да иницира комплетно самостојна активност на учениците, да ги води кон смисловно рецептивно и смисловно активно учење и постојано треба да ги коригира механичко рецептивното и механичко активното учење.

Активности на наставникот

Наставникот е одговорен за организацијата и реализацијата на наставниот процес. Тој е задолжен да ја испланира наставата глобално, тематски и оперативно (фондот на часовите и нивната распределба дозволува креативност и еластичност на наставникот во реализацијата на целите). Во наставниот процес наставникот треба да биде: организатор, координатор, иницијатор, водач и насочувач за размена на искуства и сл.

Активности на ученикот

Ученикот треба да биде поттикнат на континуирано активно следење на наставата со активно слушање кое подразбира негова реакција со соодветно поставени прашања, одговори и коментари во врска со наставните содржини. Ученикот треба со претходна подготовка да ја следи наставата. Наставникот го поттикнува, односно мотивира знаењето како основна активност за усвојување нови содржини, но и преку критичко учење и размислување при кое ученикот ќе се обидува својот личен став да го изрази, да го аргументира и да го брани со помош на усвоените знаења и предзнаења. Ученикот преку најразлични активности да усвојува определени знаења, умеења и способности, темелни за неговиот идеен живот.

5.3. Организација и реализација на наставата

Предметот историја подразбира поделба на часови за усвојување на нови наставни содржини и обработување на 11 теми од најновата историја на македонскиот народ, балканските народи и европската и светската историја на XX век и реализирање на функционалните цели на сите подрачја со акцент врз поголема самостојна работа на учениците (кои ги подразбираат знаењата, умеењата и способностите, дефинирани во општите, функционалните и во одделните цели на подрачјата).

5.4. Наставни средства и помагала

Наставникот ќе користи наставни средства и помагала што се определени со Нормативот за нагледни средства по историја.

Наставни средства

Учебници и учебни помагала за учениците:

- учебник по историја;
- прилози за наставата по историја во основното и средното образование - 1992 година;
- одбрани текстови од „Историјата на македонскиот народ” - Љубен Лапе.

Учебници и учебни помагала за ученикот

Дополнителна литература за наставникот:

- „Историја на македонскиот народ” - IV том - Институт за национална историја - Скопје, 2001 година;
- „Документи за борбата на македонскиот народ за самостојност и национална држава” - II том, Скопје, 1981 година.

6. ОЧЕКУВАНИ ПОСТИГАЊА НА УЧЕНИКОТ

Начинот на проверување и оценување секогаш треба да има стимулативен карактер, да мотивира и да се темели на континуирана и систематска работа. Проверувањето на знаењата на учениците треба да се врши во сите фази на наставниот процес (при реализацијата на нова содржина, повторување, проверување, систематизирање, вежбање, истражување).

Преку различни техники за работа со историските текстови и илустративен материјал од периодот на стариот и раниот среден век, да прави самостојна анализа на историските текстови и историски илустрации; да толкува историски документи и да ги вреднува различните интерпретации.

Во рамките на следењето и оценувањето ќе се применуваат различни постапки (усно и писмено проверување, тестови на знаења, изработка на семинарски трудови, реферати, како и активности кои ученикот ги покажува во текот на часот).

**Тема I: Вовед, и
Тема II: Праисторија**

Ученикот да го објаснува пресметувањето на времето, поделбата на историските периоди кај старите народи; да знае за познатите праисториски наоѓалишта и за почетоците на карпестата уметност во нашата земја заради правилно дефинирање на културното наследство.

Тема III: Стар век

Да ги опише почетоците на раните цивилизации, природните услови и да ги споредува основните карактеристики на општественото и државното уредување за првите држави на стариот Исток; да го разбира значењето на историското време и историскиот простор како главни одредници на историските настани, појави, процеси и причини; да ги осознае последичните врски во појавата, развојот и пропаѓањето на државите (цивилизациите) на стариот Исток; да ги вреднува културните и цивилизациските придобивки за човештвото од народите и државите на стариот Исток.

Тема IV: Балканот во стариот век

Да ги опишува природните услови и текот на создавањето на старите држави на Балканскиот Полуостров; да знае за критско-микенската култура и за Хомеровото време; да ги објаснува и да ги споредува карактеристиките на уредувањето на грчките полиси Спарта и Атина; да ја опфаќа суштината на атинската демократија и реформите на нејзините најважни претставници; да ги проценува значењето и вредностите на културните дострели на Хелада; да ја опишува територијата на илирските племиња, и нивниот специфичен начин на живот и обичаи; да го објаснува процесот на создавање на Илирското царство и да знае за културата на Илирите; да го опишува процесот на создавање на Тракиското царство; да знае за потпаѓањето на Илирите и Тракијците под римска власт.

Тема V: Македонија во стариот век

Да ги објаснува специфичностите и карактеристиките за создавањето на старата македонска држава; да го анализира подемот на Македонската држава во времето на Филип II и неговото завладување со хеленскиот свет; да го објаснува прераснувањето на Македонија во светска сила; да ја вреднува личноста на Александар III Македонски и неговото место во светската историја; да го објаснува хелинистичкиот период во историјата на стариот век; да знае за религијата и културата на античките Македонци.

Тема VI: Стар Рим

Да знае за создавањето на Римската држава и териториите за настанокот на Рим; графички да го претставува државното и општественото уредување на Римската држава и нејзиниот развој (кралство, република, царство); да ги знае причините за пропаѓањето Римското царство; да ги објаснува почетоците и ширењето на христијанското учење; да го анализира односот на државата кон христијанството и неговото прогласување за државна религија.

Тема VII: Балканот и Македонија под римска власт

Да ги објаснува причините и текот на Македонско-римските војни; да ја опишува римската култура во Македонија; да знае за почетокот на ширењето на христијанството во Македонија, за формирањето на христијанските општини и улогата на апостол Павле; да се запознае Римско-илирските војни; за Илирија под римска управа, илирските востанија и појавата и ширењето на христијанството.

Тема VIII: Среден век

Да ги објасни причините, текот и последиците на големите преселби на народите; да го објаснува создавањето на државата на Франките, нејзиниот развој и распаѓање; да знае за територијата и населението на Арапската држава, да го опишува создавањето на исламот, улогата на Мухамед; да ја објаснува културата на Арабјаните и нивното влијание врз европската наука и култура; да знае за развојот на Византија и нејзиниот однос со варварските племиња; да ги објаснува судирите со Словените и Арабјаните; да го толкува процесот на распаѓањето на христијанската црква; да ги вреднува главните карактеристики на византиската култура.

Тема IX: Балканот во раниот среден век

Да ја опишува територијата, начинот на живот, обичаите и правците на преселба на Словените; да ги анализира промените кон настаните на Балканот со продорот на словенските племиња; да го објасни создавањето на новите средновековни држави на Балканот: Дупља, Рашка, Зета и Бугарија; да знае каква била Албанија во раниот среден век, начинот на живот и културното живеење на Албанците.

Тема X: Македонија во раниот среден век

Да го анализира процесот на населување на Словените во Македонија, процесот на симбиоза со староседелците и нивното потпаѓање под византиска власт; да ја вреднува појавата и значењето на словенската писменост и култура и делото на светите Кирил, Методи, Климент и Наум; да го објаснува создавањето на Самоиловата држава, да го анализира нејзиното внатрешно уредување, подем и пропаѓање; да го анализира процесот на создавање и опстојување на Охридската архиепископија; да знае за внатрешната црковна организација на Охридската архиепископија; да ја вреднува улогата на црквата во средновековната историја

на македонскиот народ; да ги анализира причините, текот и крајот на востанијата на Петар Делјан и Ѓорѓи Војтех; го препознава животот и културата во Македонија во раниот среден век.

7. КАДРОВСКИ И МАТЕРИЈАЛНИ ПРЕДУСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА

7.1. Основни карактеристики на наставата

Покрај условите пропишани со Законот за средно образование наставникот како:

- предавач: *соопшчува информации, формулира проблеми, дефинира, соопшчува, објаснува, демонстрира, прави врски меѓу поимите, го појаснува важноста и универзалноста;*
- организатор на наставата: *планира активности, поставува, формулира прашања, го определува времетраењето на активностите и др.;*
- партнер во педагошката комуникација: *дава мислење, иницира дијалог, мотивира, појаснува, пофалува, насочува дискусија, прави корелација со знаењата од областта на другите предмет;*
- оценувач: *објективно ги евалуира активностите на ученикот во областта на знаењето, како и на однесувањето на ученикот.*

7.2. Стандард за наставен кадар

Наставниците во гимназиското образование треба да имаат завршено соодветно високо образование, завршени студии по историја на Филозофскиот факултет - Институт за историја.

7.3. Стандард за простор и опрема

За успешна реализација на наставната програма, наставникот може да користи:

- историски кабинет;
- специјализирана училница;
- класична училница.

8. ДАТУМ НА ИЗРАБОТКА И НОСИТЕЛИ НА ИЗРАБОТКАТА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

8.1. Датум на изработка: декември 2005 година

8.2. Почеток на примена на наставната програма: _____

9. ПРОФИЛ НА НАСТАВЕН КАДАР:

Филозофски факултет - Институт по историја.

10. СОСТАВ НА РАБОТНАТА ГРУПА:

1. Живко Степаноски - Биро за развој на образованието, раководител
2. проф. д-р Коста Аџиески - Филозофски факултет, Институт за историја - Скопје
3. проф. д-р Тодор Чепреганов - Институт за национална историја - Скопје
4. проф. д-р Методија Манојловски - Филозофски факултет - Институт за историја - Скопје
5. проф. д-р Рамиз Абдули - Институт за национална историја - Скопје
6. д-р Сефедин Елези - Министерство за образование и наука - Скопје
7. д-р Неби Дервиши - Државен универзитет во Тетово - Тетово
8. д-р Халим Пурелку - Државен универзитет во Тетово - Тетово
9. Елена Лакинска - Гимназија “Орце Николов” - Скопје
10. Исамедин Зеједин - Гимназија “Јосип Броз - Тито” - Скопје

11. ОДОБРУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по историја за I година на реформираното гимназиско образование ја одобри (донесе)

_____ со решение бр. _____ од _____ година.

